

Pasningsvejledning

Ørkenrotter

Almindelig ørkenrotte (*Meriones unguiculatus*) er den mest almindelige af ørkenrotterne i privat hold. Foto: Vladimir Motycka

- 1 Dyreart
- 2 Fuldvoksen størrelse
- 3 Forventet levealder
- 4 Anbefalet størrelse og indretning af anlæg eller bur
- 5 Særlige pasningsbehov, herunder krav til temperatur
- 6 Stimulering og behov for motion
- 7 Fodring
- 8 Sociale behov
- 9 Formering, yngelpleje og eventuel neutralisation
- 10 Typiske tegn på sygdom og nedsat trivsel
- 11 Øvrige informationer

1 Dyreart

Meriones unguiculatus

(Almindelig ørkenrotte, mongolsk gerbil (Mongolian gerbil/jird, clawed jird))

Meriones shawi

Shaws ørkenrotte (Shaw's jird)

Meriones persicus

Persisk ørkenrotte (Persian jird)

Ørkenrotter er gnavere (Rodentia) tilhørende familien Ægte mus (Muridae) og underfamilien Gerbillinae. Familien er den mest artsrige inden for alle pattedyr med over 700 arter. Heraf udgør ørkenrotterne (der også inkluderer bl.a. fedthalemus og buskhalemus) godt 100 arter med 16 arter i slægten *Meriones*. Alle ørkenrotter er tilpasset et tørt miljø i Afrika og/eller Asien.

Af de tre arter er *M. unguiculatus* den mest almindelige i privat hold.

Sværhedsgrad:
Mellem

Kort om dyrene

- 10-14 cm, 50-150 g; *M. unguiculatus* mindst
- 3-7 år gamle
- Oftest nataktive, men evt. også aktive om dagen
- Terrarium min. 80 x 50 cm og 60 cm højt med rigeligt skjul, klatre- og gravemuligheder
- Kræver chinchillasand til sandbadning, samt gnavemateriale
- Graver underjordisk gangsystem; klatrer og springer godt
- Kan blive relativt tamme
- Æder plantemateriale og lidt insekter
- Lever typisk i familiegrupper; skal altid holdes mindst to sammen (aggressiv over for fremmede)
- Drægtige i 3,5-4 uger og føder typisk 3-7 unger
- **Bemærk:** Hold aldrig i halen, da huden kan knække af

Udbredelse og levesteder

Alm. ørkenrotte er udbredt i semiørken- og steppeområder i Mongoliet, det sydlige Rusland og nordlige Kina.

Shaws ørkenrotte lever på steppe i det nordlige Afrika.

Persisk ørkenrotte forekommer naturligt i Mellemøsten i tørre, ofte klipperige, højlandsområder.

Ingen af arterne anses som truede (IUCN: Least concern), men der vides generelt lidt om bestandene.

2 Fuldvoksen størrelse

Disse ørkenrotter bliver ca. 10-14 cm plus en hale i tilsvarende længde. Vægten er omkring 50-150 g. Af de tre arter er den almindelige ørkenrotte mindst og har mere behårede og mindre ører. Derudover er de tre arter temmelig svære at kende fra hinanden.

Kønnene er nogenlunde lige store, hannen dog ofte en smule kraftigere. Hos hunnen er afstanden mellem køns- og endetarmsåbningen mindre end hos hannen, kun hunnen har mælkekirtler på bugen (typisk kun synlige hos ældre hunner), mens voksne hanner har en bule (pungen) under haleroden.

Pelsen er naturligt lysbrun/grålig øverst og i hovedet, mens undersiden er lys. Halen er behåret og ender i en lille, oftest mørkere, dusk. Grundet mange års selektiv avl findes ørkenrotter (primært *M. unguiculatus*) dog i mange forskellige farve- og pelsvarianter.

Benene, især bagerst, er relativt lange, så dyrene hurtigt kan undvige fjender. Grundet de lange ben ses bevægelse ofte at være springende. Kløerne er relativt lange og kraftige, så de kan bruges til gravning. På maven er duftkirtler, som bl.a. bruges til territorieafmærkning. Knurhårene bruges til orientering og til at sanse med.

Shaws (øverst) og persisk (nederst) ørkenrotte. De tre arter ligner hinanden meget, men almindelig ørkenrotte er mindst og har mere behårede og mindre ører. Foto: Vladimir Motycka

3 Forventet levealder

Ørkenrotter bliver normalt mellem 3 og 7 år i fangenskab.

4 Anbefalet størrelse og indretning af anlæg eller bur

Almindelig ørkenrotte kan være både dag- og nataktiv, mens de to andre arter oftest er nataktive. De lever generelt i sociale grupper og graver et underjordisk gangsystem, som bruges som sovested, beskyttelse mod ekstreme temperaturer og naturlige fjender. Persisk ørkenrotte lever også i mere klipperige områder og benytter her revner og sprækker mellem klipper og sten som skjul. Da alle tre arter naturligt lever i grupper, skal de med visse hensyn holdes mindst to sammen (se afsnit 8).

Ørkenrotter kan hurtigt og let gnave sig igennem bløde materialer (f.eks. træ og plastik) og sviner desuden en del med bundmaterialet. Derfor holdes de bedst i et terrarium med loft af trådnet, så tilstrækkelig ventilering sikres, og med 2-3 afskærmede sider, så visse områder er mere beskyttede. Anlægget skal være min. 80 x 50 x 60 cm (l x b x h) for to individer, men meget gerne større. Grundarealet øges med ca. 10-20 % per ekstra individ. Flere terrarier kan evt. bygges sammen via rør i endevæggene, så arealet øges.

Det er mest optimalt, hvis ørkenrotter selv kan grave gangsystemer i et dybt bundlag (min. 30 cm) af muldjord, sand og spåner (blandingen må ikke være for fugtig), evt. med rødder, smågrene og nogle faste, nedgravede rør til stabilisering. Færdiglavede rørsystemer kan også fås, men dyrene skal altid have gode gravemuligheder i deres anlæg.

Der skal være min. 40 cm fri højde fra bundlag til top med masser af klatremuligheder og skjul i form af sten, klipper, grene, rødder, rør, krukker, trækasser o.l. En sovekasse, hø til foring samt gnavemateriale skal altid være tilgængeligt.

Undgå plastik, da dyrene kan risikere at indtage det, støvende materialer (f.eks. savsmuld) som bundlag samt støj, røg og træk. Belysningen skal være naturlig og i en fast døgnrytme (f.eks. dagslys).

Ørkenrotter er fysiologisk tilpasset et tørt klima og har derfor et lavt væskebehov og

en evne til at udnytte væsken maksimalt. Derfor urinerer de relativt lidt, hvorfor anlægget generelt ikke lugter meget i forhold til andre gnavere. På trods af et lavt væskeindtag skal der altid være frisk vand tilgængeligt (f.eks. i en flaske). Vandet skal udskiftes mindst hver 2. dag, og beholderen skal rengøres grundigt. Foderrester og synlige ekskrementer fjernes dagligt. Bundlaget skiftes og anlægget rengøres i bund ca. hver 2. uge. Lad dog noget af bundmaterialet blive tilbage, så lidt duftstoffer bevares, og stress hos dyrene herved mindskes. Frisk hør gives et par gange ugentligt.

5 Særlige pasningsbehov, herunder krav til temperatur

Ørkenrotter er relativt kulde- og varmetolerante, men bør som udgangspunkt holdes ved stuetemperatur.

Vinterdvale forekommer ikke, men kortvarige dvalelignende tilstande er set hos persisk ørkenrotte.

Pelsen skal jævnligt renses for skidt og fedt via sandbad, så den isolerende evne vedligeholdes. En tung skål med høje sider og et par centimeter chinchillasand skal gives mindst et par gange ugentligt, men gerne oftere.

6 Stimulering og behov for motion

Forskellige udfordrende foderbeholdere bør bruges til den daglige fodring, og insekter bør gemmes og nedgraves, så dyrene aktiveres og stimuleres med at lede, grave efter og få fat i føden.

Mange ørkenrotter, der ikke har mulighed for at grave gange, udvikler en stereotyp graveadfærd, ofte i et hjørne. Dette er et typisk tegn på nedsat trivsel grundet manglen på muligheden for at udvise naturlig adfærd, og derfor er et dybt jordbundslag essentielt for ørkenrotter. Pelsbidning kan være resultat af stress og/eller manglende stimuli. De skal derfor have både ro og masser at beskæftige sig med (gravning, fødesøgning, legetøj).

Artsfæller er en miljøberigelse i sig selv, og ørkenrotter må som udgangspunkt aldrig holdes alene.

Ørkenrotter er typisk fredelige og medgørlige dyr, men de kan blive aggressive, hvis de stresses, forskrækkes, provokeres og ikke kan undslippe. Nogle ørkenrotter ses i stressende situationer at reagere med epileptiske anfald.

Ørkenrotter kan trænes til at blive relativt tamme og trygge ved håndtering, men træningen er typisk lidt mere krævende end hos andre gnavere. Ørkenrotter vil normalt ikke blive helt så tamme som f.eks. mus, rotter og marsvin. Start med gradvist at vænne dem til din duft. Løft dem roligt med hul hånd, aldrig i halen, da huden her kan risikere at falde af og halen herved forkortes. Hvis helt nødvendigt kan der kortvarigt holdes helt inde ved haleroden, mens der støttes under dyret. Tamme ørkenrotter vil ofte selv hoppe op i hånden. Pas på ikke at tabe dem, eller at de pludseligt springer ned, da de kan risikere at brække lemmer og ryggen. Træning kan være en stimulerende aktivitet for dyrene og er desuden en fordel for begge parter, når dyret skal indfanges og håndteres.

En gruppe ørkenrotter har i naturen et aktivitetsområde på op til 1500 m² og bevæger sig dagligt 1-2 km. Disse ørkenrotter er desuden gode klatrere og kan springe relativt langt. Ørkenrotter er generelt aktive dyr, der har brug for en del motion, som tilgodeses ved et rummeligt anlæg med mulighed for både at grave, klatre og springe rundt. Et løbehjul (med fast bund) kan bruges som supplement til et rummeligt anlæg, men det må aldrig være erstatning herfor.

Tamme individer kan med fordel også motionere uden for anlægget, dog altid under opsyn. Vær sikker på, at de ikke har adgang til huller og sprækker, hvor de kan undslippe eller fastklemmes, og ej heller til giftige planter og ledninger, som de kan finde på at gnave i.

Disse ørkenrotter (her persisk ørkenrotte) graver i naturen underjordiske gangsystemer. Det er derfor vigtigt at give gode gravemuligheder ved et tykt bundlag. Manglende gravemuligheder kan resultere i stereotyp graveadfærd, ofte i et hjørne, hvilket er et typisk tegn på stress og mistrivsel. Gem og nedgrav også forskellige fødeemner, så de aktiveres og stimuleres med at lede efter dem. Foto: Klaus Rudloff

Ikke gode kæledyr

Ørkenrotter er meget livlige og aktive dyr, og man vil ikke kunne sidde med dem i længere tid ad gangen.

7 Fodring

Disse ørkenrotter æder naturligt frø, rødder, frugt og tørt plantemateriale, suppleret med mindre insekter.

En foderblanding til ørkenrotter skal gives sammen med en daglig portion af forskelligt grønt (dog aldrig rå bønner og rå kartofler) og lidt insekter (melorme, græshopper, fårekylinger, natsværmere o.l.). Frisk hø skal være en naturlig del af deres daglige foder. Kogt æg kan gives i ny og næ. Proteinrige emner som kogt æg og melorme er især vigtigt for drægtige og diegivende hunner.

Solsikkefrø, rosiner og andre sukkerholdige emner bør kun gives som godbid i små mængder, da dyrene ellers let bliver overvægtige.

Usprøjtede grene (undgå nåletræer), gerne med skud, bør altid være tilgængelige som gnavemateriale sammen med en mineral/salt- og kalksten, som dyrene også kan slide deres rodåbne fortænder på.

Vitaminer og kalk fås i pulver til at strø over foderet.

Frisk vand skal altid være tilgængeligt.

Ørkenrotter vil naturligt gemme overskydende foder i deres underjordiske kamre som forråd til dårlige tider. Sørg derfor for jævnlige at tjekke og fjerne letfordærlige emner fra eventuelle forrådskamre.

8 Sociale behov

Disse tre arter af ørkenrotter lever i naturen generelt i små familiegupper, oftest bestående af et ynglende par og deres evt. flere kuld unger. Gruppen ses at være meget aggressiv over for fremmede artsfæller, og de forsvare deres gangsystem mod individer, der ikke bærer gruppens duft, i værste fald med fatale følger. I samme gruppe er individerne til gengæld meget sociale og ses ofte at soignere hinandens pels.

Ørkenrotter har en veludviklet høresans og kommunikerer, udover ved duft, især ved lyde, heriblandt stampen som signal til resten af gruppen, at der er fare på færde. En lavere stampen ses i forbindelse med yngleadfærd.

Grundet ørkenrotters naturligt store sociale behov må de aldrig holdes alene. Det er uden tvivl lettest at holde par/grupper af individer, der er opvokset sammen (fra min. 5-8-ugers-alderen). Individer ældre end ca. 10 uger, specielt hunner, vil oftest være aggressive over for fremmede artsfæller. Hold kun han og hun sammen, hvis der ønskes unger, ellers 2-3 sammen af samme køn.

Succesfuld introduktion af et fremmed individ til en etableret gruppe er generelt meget svært, og det frarådes som udgangspunkt. Parvis sammensætning kan dog i mange tilfælde lade sig gøre med en tilpas lang tilvænningsperiode, hvor dyrene kan se, lugte, høre og til en vis grad røre hinanden, men er adskilt, så de ikke fysisk kan skade hinanden. Manglen på tilstrækkelig tilvænningsforud for en sammensætning kan let føre til det ene eller begge dyrs død. Afhængigt af individets naturlige eller fremavlede temperament vil nogle ørkenrotter kræve flere ugers tilvænnings, mens andre kun kræver et par dage til at acceptere modparten.

Tilvænningen sker bedst i et anlæg med en skillevæg i trådnet (helst i dobbeltlag med 1-2 cm's afstand). Flyt jævnlige dyrene mellem de to dele, så de vænner sig til modpartens duft. Tegn på, at parret har accepteret hinanden, er, når de ikke udviser aggression over for hinanden, er afslappede ved flytning mellem delene, sover på hinandens soveplads og forsøger at pelssoignere hinanden. Fjern da først skillevæggenes ene lag, og forbliver tegnene de samme, kan skillevæggenes helt fjernes. Hold da et skarpt øje med, om parret kan enes, og om de vælger at sove sammen (et næsten sikkert tegn på, at parret trives).

Undgå meget vandholdige emner

Ørkenrotter er naturligt tilpasset et tørt miljø og dermed også en tør føde.

Undgå derfor at fodre med grønt og frugt med højt vandindhold (f.eks. spinat, salat, agurk, saftige frugter), da ørkenrotter vil få problemer med fordøjelsen.

Ørkenrotter bør som udgangspunkt kun holdes med egne artsfæller i samme anlæg.

9 Formering, yngelpleje og eventuel neutralisation

I naturen er der i de mindre familiegupper kun ét ynglende par, mens det i større grupper kun vil være den dominerende hun, der yngler. I fangenskab fungerer ét ynglepar bedst. I naturen får de normalt 2-3 kuld årligt, ofte i en bestemt sæson, og hunnen kommer i brunst 1-2 gange ugentligt. I fangenskab kan de dog yngle året rundt.

Parringsseancen kan virke voldsom og vare flere timer med utallige korte parringsforsøg (indledt af hunnen, der løfter bagpartiet) afbrudt af perioder, hvor hannen jager hunnen rundt. Ved fangst vil hun ofte pibe og forsøge at undslippe. Der skal altid være masser af skjul, så hunnen har mulighed for at undslippe.

Drægtighedsperioden er 23-28 dage, evt. længere, hvis hunnen dier sit forrige kuld. Drægtighed kan normalt først ses et par dage før fødslen, hvor hunnen aktivt vil begynde at bygge en rede. Sørg derfor i den periode for, at der er masser af redemateriale (hø og evt. toiletpapir). Kuld størrelsen er normalt 3-7 unger, men både færre og flere unger ses af og til.

Ungerne fødes nøgne og blinde og er helt afhængige af moderens pleje. Hos almindelig ørkenrotte, og muligvis også hos de to andre arter, vil faderen og evt. ældre søskende deltage i yngelplejen. Ungernes øjne åbnes, og pelsen vokser ud efter et par uger. Ungerne dier i ca. 4 uger, men vil måske før fravæeningen også indtage lidt fast føde.

Bemærk at drægtige og diegivende hunner kan være temmelig aggressive over for såvel mennesker som artsfæller, og de skal have masser af ro. Ved for meget uro og stress kan hunnen i værste fald finde på at æde ungerne.

Kønsmodenhed opnås i 8-10-ugers-alderen. Det anbefales dog først at lade hunnen yngle, når hun er min. 4-5 måneder gammel, og så vidt muligt kun med et par kuld om året (hun er i stand til at yngle næsten månedligt), så helbreds- og vækstproblemer samt unødigt stress undgås. Normalt vil hunnen kunne yngle indtil ca. 2-års-alderen.

For at sikre, at alle sociale færdigheder er indlært, må ungerne tidligst fjernes fra deres gruppe som 6 uger gamle. Kønsmodne unger bør adskilles fra deres forældre, så indavl og unødigt aggressivitet undgås. Par aldrig nærtbeslægtede individer (forældre-unger, søskendepar), da afkommet vil blive indavlet, ofte med skadelige helbreds- og adfærdsmæssige problemer og andre defekter til følge.

10 Typiske tegn på sygdom og nedsat trivsel

Typiske tegn på sygdom og nedsat trivsel er sløvhed og fordøjelsesproblemer (typisk diarré). Pelsbidning og stereotyp graveadfærd er begge tegn på nedsat trivsel grundet manglende stimuli/aktiviteter i anlægget og mulighed for at udvise naturlig adfærd.

Ørkenrotter ses ofte at udvikle kræftknuder, bl.a. ved duftkirtlen på maven, omkring ørerne og halens base. Tjek regelmæssigt især duftkirtlen på maven. Dyr lægen kan evt. operere sådanne knuder væk.

Ørkenrotter kan rammes af den meget smitsomme og dødelige sygdom, Tyzzer's disease (forårsaget af indtagelse af føde eller andet inficeret med bakterien *Clostridium piliforme*). Især unge og stressede ørkenrotter har høj risiko for sygdommen. Symptomerne herpå er dårlig pels, sløvhed, nedsat appetit og diarré. En god hygiejne i anlægget reducerer risikoen for sygdommen. Ved tegn på sygdommen fjern straks det syge individ fra gruppen og søg straks dyrlæge, da døden kan indtræffe inden for meget kort tid.

Ørkenrotter kan, ligesom andre gnavnere, være sårbare over for luftvejsinfektioner

Menneske & dyr

Almindelig ørkenrotte har været holdt som familiedyr siden midten af 1900-tallet, formentlig stammende fra få vilde individer indfanget i forskningsøjemed.

Shaws og persisk ørkenrotte er først kommet til senere og er relativt sjældne i privat hold herhjemme.

Visse steder anses ørkenrotter som skadedyr på afgrøder. Visse ørkenrotte-arter er da også nogle steder (bl.a. Californien og New Zealand) forbudt at holde privat, fordi undslupne individer fra fangenskab kan risikere at etablere vilde bestande og således true landbruget såvel som oprindelige økosystemer.

Sygdomsspreder

Shaws ørkenrotte anerkendes som bærer (mellemvært) af parasitinfektionen Leishmaniasis.

Parasitten overføres til mennesker via stik fra inficerede sandfluer.

forårsaget af træk, støvet bundmateriale, utilstrækkelig ventilation og dårlig hygiejne i anlægget. Hold øje med snue, nys, besværet vejrtrækning (evt. med klikkelyde), og opsøg dyrlægen ved tegn på luftvejsinfektion.

Ørkenrotters fordøjelsessystem er naturligt tilpasset en tør føde, og fodring med for mange vandholdige emner kan resultere i sygdommen "våd hale". Symptomerne er diarré, våd og pjusket hale, sløvhed og smertetegn. Ved mistanke herpå skal dyrlægen straks opsøges. Undgå desuden drastiske foderskift.

Dårlig og forkert kost samt manglende gnavemateriale kan resultere i, at de rodåbne tænder vokser skævt, hvilket kan give skader i munden og hindre fødeindtag.

11 Øvrige informationer

For kontakt til praktikere forhør dig hos Dansk Primat Sammenslutning – Foreningen for Exotiske Pattedyr (www.aber.dk).

Denne pasningsvejledning er udarbejdet af Dyrenes Beskyttelse i samarbejde med Dansk Primat Sammenslutning – Foreningen for Exotiske Pattedyr. Beskrivelserne er dermed et udtryk for, hvordan vi mener, arterne bør holdes, således at deres fysiologiske, adfærdsmæssige og sundhedsmæssige behov opfyldes. Der tages forbehold for, at arterne kan holdes på andre velfærdsmæssigt forsvarlige måder end dem beskrevet. Ligeledes tages forbehold for, at ny viden om arternes biologi og erfaringer med deres hold kan foreligge efter udarbejdelsen af denne vejledning.

1. version. December 2013